în faţa morţii

TRAGEDIE ÎN NOUĂ SCENE (1893)

1

Personajele

Decorul

DOMNUL DURÂND, *proprietar de pensiune, fost funcţionar de stat la căile ferate*
ADELE, *fiica sa, de 27 ani*
ANNETTE, *fiica sa, de 24 de ani*
THERESE, *fiica sa, de 18 ani*
ANTONIO, *locotenent într-un regiment italian de cavalerie*
Acţiunea se petrece în Elveţia franceză, cîndva, între anii 1880 — 1890.

O sufragerie cu o masă lungă. Prin uşa deschisă din fund se vede, dincolo de vîrfurile chiparoşilor din cimitir, lacul Leman, cu Alpii Savoiei şi staţiunea balneară Evian. La stînga o uşă, care dă în bucătărie. La dreapta o uşă spre locuinţă.

SCENA I

Domnul Durând priveşte cu un binoclu spre lac.

ADELE *(intră din bucătărie; încinsă cu un şorţ şi mînecile suflecate; aduce o tavă cu cafea):* Tată, n-ai adus încă pîinea pentru cafea?

DURÂND Azi l-am trimis pe Pierre. De cîteva zile, simt o apăsare în piept, încît nu mai sînt în stare să urc povîrnişul dealului.

ADELE Iarăşi Pierre! Dar asta costă trei sous! De unde să-i mai luăm, cînd de două luni încoace n-avem decît un singur călător în pensiune?

DURÂND E foarte adevărat, dar cred că ar putea Annette să meargă să cumpere pîinea!

ADELE Ar însemna să distrugem renumele casei, iar tu tocmai asta ai făcut, mereu!

DURÂND Şi tu începi acum, Adele? ADELE Şi eu am obosit, deşi am rezistat cel mai mult!

DURÂND Da, e adevărat; te purtai încă omenos cu mine, cînd Therese şi Annette începuseră să mă tortureze. De cînd a murit maică-ta, numai tu şi cu mine am dus tot greul în casa asta. Tu a trebuit să stai la bucătărie, ca Cenuşăreasa, iar eu să servesc, să mătur, să dau cu peria de praf, să fac focul, cumpărăturile. Eşti obosită; dar eu să nu fiu?

ADELE TU nu ar trebui să fii obosit, fiindcă ai trei copii necăpătuiţi, a căror zestre ai făcut-o praf! DURÂND *(ascultă):* Nu ţi se pare că cei de jos, din Cully, trag clopotele şi bat tobele? Dacă ar izbucni cumva un foc, sînt pierduţi, fiindcă în curînd o să înceapă să sufle Fohnul; se vede după valu-'j rile lacului. ADELE Ai plătit asigurarea contra incendiului pentru casă? DURÂND Da, am plătit-o. Altfel n-aş fi primit ultimul! împrumut ipotecar. ADELE Cît mai este încă negrevat?

DURÂND O cincime din totalul asigurării. Doar ştii cît I de mult a scăzut valoarea imobilelor, de cînd calea ferată, care s-a prelungit spre răsărit, trece prin faţa porţii noastre. ADELE Va să zică din ce în ce mai plăcut!... DURÂND *(sever):* Adele!

Pauză.

DURÂND Vrei să stingi focul în sobă? ADELE Imposibil, înainte de a fi sosit pîinea pent cafea! DURÂND Uite c-a sosit.

SCENA II

Cei precedenţi. Pietre, cu un coş.

ADELE

PIERRE

ADELE

DURÂND

ADELE DURÂND

(caută în coş): Nici un fel de pîine! Doar o notă de plată ! Ba chiar două, trei!

Da, brutarul a spus că nu ne mai dă pîine, pînă nu primeşte toţi banii datoraţi. Iar cînd ami trecut prin faţa măcelăriei şi a băcăniei, mi-au dat de acolo celelalte două note de plată! *(PleaA că.)*

O, Doamne, Dumnezeule, atunci s-a terminat cu] noi! Dar ce e asta ? *(Desface un pachet.)*

Sînt luminările pe care le-am cumpărat pentn parastasul iubitului meu Rene". Azi e ziua morţi lui!

Pentru aşa ceva ai bani!

Din bacşişurile pe care le primesc, da. Nu ţi pare destul de umilitor că sînt nevoit să întind mîna după bani, cînd pleacă vreun călător...

Nu vrei să-mi laşi nici măcar mîngîierea de a face

o dată pe an un parastas! Să pot trăi din amintirile frumoase ale vieţii mele? ADELE Dacă ar trăi Ren6, ai vedea cît de frumos e!

DURÂND Se prea poate ca ironia ta să cuprindă şi un dram de adevăr... Dar, după cîte îmi aduc aminte... el nu era aşa cum sînteţi voi acum! ADELE Bine; descurcă-te tu cu domnul Antonio, cînd va veni să-şi bea cafeaua şi n-o să avem să-i dăm pîine! O, de-ar trăi mama; ea ştia totdeauna să se descurce în situaţii în care tu erai neajutorat.

DURÂND Maică-ta îşi avea meritele ei! ADELE CU toate că tu nu-i găseai decît defecte!

DURÂND Vine domnul Antonio! Du-te acum şi lasă că stau eu de vorbă cu el!

ADELE Ar fi mai bine să mergi să împrumuţi nişte bani de undeva, ca să evităm scandalul!

DURÂND N-am de unde să împrumut bani, nici măcar un sous! După ce am tot împrumutat, timp de zece ani! N-are decît să se prăbuşească totul, totul dintr-o dată, măcar de s-ar termina! ADELE Să se termine pentru tine, da! Dar nu te gîndeşti niciodată şi la noi!

DURÂND NU, la voi nu m-am gîndit niciodată! Niciodată!

ADELE Iar ne scoţi ochii că ne-ai crescut! ? DURÂND Ştii că nu răspund, cînd mi se aduc reproşuri pe nedrept! Acum du-te, şi o să duc eu greul, ca de obicei! ADELE Ca de obicei! Hm! *(Pleacă.)*

SCENA III

Domnul Durând. Antonio.

ANTONIO *(intră din fund):* Bună dimineaţa, domnule Durând!

DURÂND Aţi fost deja la plimbare, domnule locotenent?

ANTONIO Da, am fost pînă jos, la Cully, şi am asistat la stingerea unui incendiu cauzat de un coş! Iar acum o să-mi beau cu o deosebită plăcere cafeaua!

DURÂND Cred că nu mai e cazul să vă spun, cît mi-e de penibil să vă mărturisesc că datorită lipsei de venituri, pensiunea mea nu poate să-şi mai • continue activitatea.

ANTONIO DURÂND ANTONIO

DURÂND

ANTONIO DURÂND

ANTONIO DURÂND
ANTONIO
DURÂND
ANTONIO DURÂND
ANTONIO
Cum adică?
Spus pe şleau, dăm faliment. Dar, dragă domnule Durând, nu există nici o posibilitate de a vă ajuta să ieşiţi din impasul ăsta, care sper că e numai temporar? Nu, nici una; şi apoi, situaţia noastră e aşa de şubredă, încă de cîţiva ani, încît prefer să văd că totul se duce de rîpă, decît să trăiesc zi şi noapte cu sufletul la gură, gîndindu-mă la catastrofa inevitabilă!
Cred totuşi că vedeţi lucrurile prea în negru! Nu ştiu ce motive puteţi avea să vă îndoiţi de spusele mele! Vreau să vă ajut!
Nu am nevoie de nici un ajutor. N-au decît să vie necazurile şi să-i înveţe pe copiii mei să ducă o altă viaţă decît asta, care nu e decît un fel de joacă. Lăsînd la o parte pe Adele, care într-adevăr duce greul la bucătărie, celelalte două ce fac? Cît e ziua de lungă cîntă şi dansează, se plimbă şi stau de vorbă cu băieţii; cît timp mai este o bucăţică de pîine în casă, nici prin cap nu le trece să încerce să facă şi ele ceva folositor! Chiar aşa fiind, pînă la lămurirea situaţiei, trebuie să avem de mîncare. Vă rog, permiteţi-mi să rămîn încă o lună şi să vă plătesc înainte pentru perioada asta.
Nu, vă mulţumesc, dar în cazul de faţă trebuie să merg pînă la capăt, chiar dacă drumul ar duce în lac. Şi apoi, nici nu vreau să mai continui meseria asta, care nu-mi asigură o pîine, ci numai umilinţe. De pildă, astă-primăvară pensiunea a stat goală timp de trei luni. Apoi a sosit, în sfîr-şit, o familie de americani şi ne-a salvat. Nu trece bine o zi şi îl zăresc la un moment dat pe trepte pe fiul lor ţinînd-o îmbrăţişată pe una din fiicele mele — era Therese — şi încercînd s-o sărute. Ce-aţi fi făcut în locul meu? *(jenat):* Nu ştiu...
Ca tată e clar ce ar fi trebuit să fac... Dar, tocmai ca tată, n-am făcut-o! Data viitoare însă ştiu cum să procedez!
Tocmai de aceea mi se pare că trebuie să vă gîndiţi bine ce faceţi şi să nu vă lăsaţi fiicele la voia întîmplării...
DURÂND Domnule Antonio... n-aş putea să vă explic din ce cauză, dar am prins simpatie pentru dumneavoastră. Nu ştiu dacă apreciaţi aceasta sau nu; eu vă rog însă un lucru: să nu vă faceţi nici o părere despre persoana sau acţiunile mele.
ANTONIO Domnule Durând, vă promit acest lucru, dacă îmi răspundeţi la o întrebare: sînteţi născut în Elveţia sau nu?
DURÂND Sînt cetăţean elveţian!
ANTONIO Asta o ştiu, dar eu vă întreb dacă sînteţi născut în Elveţia.
DURÂND *(nesigur):* Da!
ANTONIO Am întrebat numai, mă interesa să ştiu. Pînă una alta, fiindcă trebuie să vă cred, dacă spuneţi că pensiunea urmează să fie închisă, vreau să-mi plătesc datoria. Fireşte, nu sînt decît zece franci, dar nu pot să plec de aici, fără să fi încheiat socotelile.
DURÂND NU ştiu sigur dacă datoria dumneavoastră se ridică la atît, fiindcă nu eu ţin registrele; dar dacă cumva mă înşelaţi, ei, fie şi aşa! Acum mă duc după pîine! Pe urmă o să vedem! *(Pleacă.)*

SCENA IV

Antonio. Intră Therese Unind în mînă o cursă de şoareci. E îmbrăcată într-o haină de dimineaţă, cu părul despletit. Apoi intră Adele.

THERESE Uite-1 pe Antonio! Mi s-a părut că aud vocea
bătrînului!
ANTONIO Da, a spus că se duce după pîine! THERESE Dar cum, încă nu s-a dus după pîine? Ei, zău că aşa nu mai merge! ANTONIO Eşti aşa de frumoasă astăzi, Therese, dar cursa
asta de şoareci nu ţi se potriveşte. THERESE Şi încă ce cursă afurisită! De o lună de zile îi
tot pun momeală şi încă n-am prins nimic, cu
toate că în fiecare dimineaţă momeala e mîncată.
Spune, ai văzut-o pe Mimmi? ANTONIO Drăcuşorul ăla de pisică? Apare aşa, din cînd
în cînd! Dar azi m-a scutit de prezenţa ei! THERESE Te rog să vorbeşti frumos despre cei absenţi!
Şi nu uita că cel care mă iubeşte pe mine îmi

ADELE THERESE
iubeşte şi pisica! *(Pune cursa pe masă şi ia de sub masă o cană de ceai goală.)* Adele!... Adele!...
(în uşa bucătăriei): Ce porunceşte Măria Ta cu un ton asa de ridicat!
Poruncesc să i se aducă lapte pisicii mele şi o
bucată de brînză şoarecilor tăi! ADELE Astea poţi să ţi le iei şi singură! THERESE Dar aşa se răspunde Măriei Sale? ADELE Răspunsul cel mai potrivit! Şi ai merita unul
mult mai aspru, fiindcă apari nepieptănată în
faţa unor oameni străini. THERESE Lasă că aici nu sînt decît cunoştinţe vechi şi...
Antonio, du-te şi vorbeşte frumos cu tanti Adele,
că-ţi dă lapte pentru Mimmi.
Antonio şovăie.
THERESE Ce, nu mă asculţi?
ANTONIO *(scurt):* Nu!
THERESE Dar cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa? Vrei să
faci cunoştinţă cu nuiaua? ANTONIO O, pfui!
THERESE *(consternată):* Dar ce-i asta ? Ce-i asta ? Vrei să-mi reaminteşti de locul meu, de greşeala mea, de slăbiciunea mea?
ANTONIO NU, nu vreau să-ţi reamintesc decît de locul
meu, de greşeala mea şi de slăbiciunea mea. ADELE *(ia cana de lapte):* Dar bine, dragii mei, ce înseamnă vorbăria asta fără sens? Hai, împăcaţi-vă, şi vă dau o cafea bună. *(Iese în bucătărie.)*
THERESE *(plîngînd către Antonio):* Te-ai plictisit de mine, Antonio, şi vrei să mă părăseşti!
ANTONIO NU plînge, că ţi se înroşesc ochii.
THERESE Dacă nu-s aşa de frumoşi ca ai lui Annette... atunci.. .
ANTONIO A da, Annette e aici? Ascultă, fără glumă, prea se lasă mult aşteptată cafeaua asta...
THERESE Cred că ai fi un soţ minunat; nu poţi să aştepţi nici măcar un moment pînă e gata cafeaua.
ANTONIO Şi ce soţie drăguţă ai mai fi tu, care nu numai că faci prostii, dar îl şi baţi la cap pe soţ!
162

SCENA V

Cei precedenţi. Intră Annette îmbrăcată şi pieptănată îngrijit.
ANNETTE Mi se pare că vă certaţi, de dimineaţă! ANTONIO Uite-o pe Annette, că e deja îmbrăcată!
THERESE Da, Annette e atît de excepţională în toate şi
mai are în plus şi meritul de a fi mai bătrînă
ca mine.
ANNETTE Dacă nu-ţi ţii gura... ANTONIO Ei, poftim! Fii, te rog, politicoasă, Therese!
(O ia de mijloc şi o sărută.)

SCENA VI

Cei precedenţi. Domnul Durând în uşă. JRămîne uluit.
DURÂND Ce înseamnă asta?
THERESE *(se desface din îmbrăţişare):* Ce ?
DURÂND Am văzut oare bine?
THERESE Ce-ai văzut?
DURÂND Că te-ai lăsat sărutată de un domn străin?
THERESE Minciună!
DURÂND Mi-am pierdut oare vederea sau îndrăzneşti să
mă minţi în faţă! THERESE Tocmai tu vorbeşti de minciună, care ne minţi,
pe noi, pe toţi, că te-ai născut în Elveţia, cînd,
de fapt, eşti francez?! DURÂND Cine ţi-a spus asta? THERESE Mama! DURÂND *(către Antonio):* Domnule locotenent, socotelile
noastre sînt încheiate, aşa încît te rog să părăseşti casa asta imediat! Altfel... ANTONIO Altfel?
DURÂND Trebuie să-ţi alegi arma! ANTONIO Mă întreb ce fel de armă vei alege dumneata,
afară poate de a o lua la fugă! DURÂND Dacă n-aş prefera bastonul, aş recurge la arma
din ultimul război... THERESE Da, vezi să nu fi făcut războiul, tocmai tu, care
ai fost dezertor! DURÂND Şi asta tot mamă-ta ţi-a spus-o? Nu mă pot bate
cu morţii, dar pe cei vii pot să-i bat pînă-i omor!
Ridică bastonul şi se năpusteşte asupra lui Antonio. Therese şi Annette se interpun.
ANNETTE Gîndeste-te ce faci!

163
THERESE ANTONIO
DURÂND
THERESE DURÂND
ANTONIO
THERESE DURÂND
THERESE DURÂND
THERESE
DURÂND
THERESE DURÂND
ANNETTE DURÂND
ANNETTE
O să ajungi la ghilotină! *(se fereşte):* Rămîi cu bine, domnule Durând! De la mine ai tot dispreţul şi cei zece franci! *(scoate o monedă de aur din buzunarul vestei şi o aruncă după Antonio):* Fie-ţi aurul blestemat, lichea ce eşti!
Nu pleca! Nu pleca! Tata ne omoară!
(rupe bastonul în două): Cel care nu e în stare
omoare, e sortit să moară!
Rămîi cu bine şi du-mi dorul, tu, ultim soare de pe corabia ce se scufundă!

SCENA VII

Cei precedenţi, în afară de Antonio.

(către Durând): Aşa te porţi cu oaspeţii ? Mai e de mirare că totul se duce de rîpă? Da! Astfel de oaspeţi nu merită mai mult! Dar spune-mi, Thărese, fetiţa mea... *(îi ia capul în mîini.)* Fetiţa mea iubită, spune-mi, n-am văzut eu bine adineauri sau n-ai spus tu adevărul ? *(furioasă):* Ce ?
Ştii tu la ce mă gîndesc! Şi nu-i vorba într-atît de faptul în sine, care poate să fie destul de nevinovat ... Ceea ce vreau să ştiu, e dacă pot să mă încred în simţurile mele. Mai vorbeşte şi despre altceva... Spune ce-o să mîncăm şi ce-o să bem astăzi! Şi, de altfel, e o minciună că m-a sărutat!
Nu-i minciună ! Dar, pentru Dumnezeu, am văzut cu ochii mei! Dovedeşte-o!
Să dovedesc! Cu doi martori sau cu un poliţist! ? >
(Către Annette.) Annette, fetiţa mea, nu vrei
să-mi spui tu adevărul?
Eu n-am văzut nimic!
Ai răspuns bine, fiindcă nu trebuie să-ţi pîrăşti
sora. Cît de mult semeni azi cu maică-ta!
Să nu spui ceva rău despre mama! Atîta mai
lipsea să fi trăit să apuce o zi ca asta!
164

SCENA VIII

Cei precedenţi. Intră Adele cu un pahar de lapte pe care-l pune pe masă.

ADELE *(către Durând):* Aici ţi-e laptele! Cum a mers
cu pîinea? DURÂND încă n-am putut face rost de pîine, fetiţele mele,
dar las că fac eu, ca şi pînă acum. THERESE *(smuceşte paharul cu lapte de la tatăl ei):* N-ai
să mănînci nimic, tu, care cheltuieşti banii pe
fleacuri, în timp ce copiii tăi rabdă de foame. ADELE A cheltuit banii, mizerabilul? Ar fi trebuit dus la balamuc, încă de pe vremea cînd spunea mama
că e nebun. Uite aici, încă o notă de plată; a
sosit la bucătărie!

Durând se uită la nota de plată şi tresare; după aceeaîşi toarnă apă într-un pahar şi o bea : se aşază pe un scaun şi îşi aprinde pipa.

Dar ca să fumeze are bani! *(obosit şi supus):* Copilele mele dragi, tutunul ăsta nu vă costă mai mult decît apa pe care am băut-o; l-am primit cadou acum o jumătate de an! Nu vă supăraţi degeaba. *(îi ia chibriturile):* Dar atunci nu strica măcar chibriturile...
Dacă ai şti, Therese, cîte chibrituri am consumat pentru tine, cînd mă sculam noaptea ca să văd dacă nu te-ai descoperit; iar tu, Annette, dacă ai şti de cîte ori ţi-am dat apă pe ascuns, cînd plîngeai de sete, fiindcă maică-ta zicea eă lichidele dăunează copiilor.
THERESE A trecut atîta vreme de atunci, încît nu mă mai interesează. Şi apoi, era de datoria ta, doar

singur ai spus-o!
DURÂND E adevărat, dar datoria asta mi-am făcut-o!
Ba chiar ceva mai mult!
ADELE Si să ţi-o faci şi de acum încolo! Altfel, zău, nu ştiu ce o să se aleagă de noi! Trei fete tinere, lăsate aşa, fără adăpost şi fără apărare, fără să aibă din ce să trăiască. Ştii la ce poate să ducă nevoia ?
DURÂND Am spus-o încă de acum zece ani, dar n-a vrut nimeni să mă asculte; am prezis încă în urmă cu douăzeci de ani că o să vină odată ceasul
ANNETTE DURÂND
THERESE DURÂND

THERESE DURÂND
THERESE
DURÂND ANNETTE
DURÂND
ADELE THERESE DURÂND THERESE
DURÂND
ADELE THERESE DURÂND
ADELE DURÂND
DURÂND
ăsta, dar nu l-am putut împiedica. întocmai ca frînarul părăsit al unui tren rapid. Am fost silit să privesc cum tot trenul se îndreaptă spre prăpastie, fără a reuşi să-1 opresc.
Şi acum vrei să-ţi mulţumim fiindcă ne-ai dus de rîpă!
Nu, fetiţa mea, vă rog doar să nu mai fiţi aşa de rele cu mine. Pentru pisică aveţi smîntînă, dar nu aveţi un strop de lapte pentru tatăl vostru care n-a mîncat... de atîta timp.
Va să zică tu ai băut laptele, de n-a rămas nici o picătură pentru pisică!
Da, eu!
Şi te pomeneşti că tot tu ai mîncat şi brînza din capcana pentru şoareci!
Da, eu!
Ce porc!
(ride): Şi ce te făceai dacă era otravă pe ea ? 0 de-ar fi fost! Nu ţi-ar fi păsat, ţie, care de atîtea ori ţi-ai bătut gura că vrei să te împuşti şi încă tot n-ai făcut-o! ?
De ce nu te-ai împuşcat ? Iată un reproş direct! Şi ştiţi de ce n-am făcut-o? Numai de aceea, fetiţele mele iubite, ca să nu trebuiască să vă aruncaţi vai în lac!... Ia mai spuneţi ceva răutăcios ! Am senzaţia că ascult muzică, tonuri cunoscute din. . . vremuri vechi şi bune. ..
Dar termină odată cu vorbăria asta stupidă şi fă ceva!
Ştii ce s-ar putea întîmpla, dacă ne laşi cum sîntem acuma?
0 să vă prostituaţi, aş zice. Aşa spunea de fiecare dată mama voastră, cînd cheltuia toţi banii din gospodărie pe bilete de loterie.
Taci! Nici un cuvînt despre draga, iubita noastră mamă!
(fredonează): în casa asta arde o luminare; iar cînd s-a stins, scopu-i atins! Da, atins, să zicem. Apoi vine Fohnul cu un vuiet surd! Da!. .. Nu !
Afară a început să bată vîntul şi se înnourează.
(sare de pe scaun; către Adele): Stinge focul în sobă! Vine Fohnul!
ADELE *(se uită ţintă în ochii lui Durând):* Nu vine nici un Fohn!
DURÂND Stinge focul! Dacă incendiul porneşte de la sobă, nu primim nici o asigurare! Stinge focul, n-auzi! Stinge-1!

ADELE   NU te înţeleg.
DURÂND *(O priveşte ţintă în ochi şi o ia de mîini):* Atunci ascultă-mă măcar! Fă cum îţi spun!
Adele pleacă în bucătărie; lasă uşa deschisă.
DURÂND *(către Therese şi Annette):* Duceţi-vă sus, fetiţele mele, închideţi fereastra de la camera voastră şi vedeţi unde e cheia de la sobă! Dar mai întîi daţi-mi o sărutare, fiindcă plec într-o călătorie, ca să vă fac rost de bani!
THERESE   Poţi să faci rost de bani?
DURÂND Am o asigurare pe viaţă pentru care sper să încasez   ceva.
THERESE   Şi cît o să iei?
DURÂND Şase sute de franci dacă o vînd şi cinci mii dacă mor.
Therese pare jenată.
DURÂND Şi-acum, spune-mi, fetiţa mea! Să nu fim cruzi' dacă nu e nevoie. Spune-mi, Therese, eşti chiar aşa de îndrăgostită de Antonio, încît ai fi nenorocită, dacă nu te-ai căsători cu el?
THERESE   Da!
DURÂND Atunci trebuie să te căsătoreşti cu el, dacă ţine şi el la tine! Dar să nu fii rea cu el, fiindcă o să fii nefericită! Rămîi cu bine, fetiţa mea iubită! *(0 îmbrăţişează şi o sărută pe obraji.)*
THERESE   Tată, să nu mori! Să nu mori!
DURÂND   NU vrei să mă laşi să mă odihnesc?
THERESE Ba da, dacă vrei *tu*!... Iartă-mă, tată, pentru răutăţile mele!
DURÂND   Lucruri fără importanţă, fetiţa mea!
THERESE   Dar n-a fost nimeni aşa de rău cu tine ca mine!
DURÂND Asta am observat-o mai puţin, fiindcă tocmai pe tine te-am iubit mai mult; de ce, nu ştiu. Aşa, acum du-te şi închide ferestrele.
THERESE   Acolo ai chibriturile, papa! Şi... acolo laptele!
DURÂND   *(zîmbind):* O, fetiţa mea!
THERESE   Da, ce să fac, n-am nimic altceva să-ţi dau!
166
167
DURÂND Mi-ai făcut atîta bucurie cînd erai copil, încît nu-mi mai datorezi nimic. Aşa, acum du-te! Şi mai aruncă-mi o privire caldă ca mai înainte!
Therese pleacă,   dar se întoarce iar şi i se aruncă în braţe.
DURÂND   Aşa, aşa, fetiţa mea, acum e bine!
Therese iese grăbită.
DURÂND ANNETTE
DURÂND ANNETTE
DURÂND
ANNETTE DURÂND

SCENA IX

Domnul Durând. Annette. Apoi Adele.

Rămîi cu bine, Annette!
Vrei să faci o călătorie, nu înţeleg prea bine!
Da, o să fac o călătorie.
Dar o să te întorci, papa, nu-i aşa?
Nimeni nu ştie dacă mai apucă ziua de mîine,
de aceea putem, în orice caz, să ne luăm rămas
bun!
Atunci, la revedere, tată! Şi călătorie bună! N-o să uiţi, nu-i aşa, să ne cumperi cîte ceva, aşa cum obişnuiai mai de mult? *(Iese.)* îţi mai aduci aminte de asta, cu toate că a trecut atîta timp de cînd nu v-am mai cumpărat nimic! Adio, dragă Annette! *(Fredonează.)* Şi la bine şi la rău, şi de-i greu şi de-i uşor; tot ce tu ai semănat, rodul altul 1-a luat.
Adele intră.
DURÂND Adele! Ascultă cu atenţie ce-ţi spun! Şi încearcă să înţelegi! Dacă vorbesc pe ocolite, o fac numai fiindcă nu vreau să-ţi încarc conştiinţa cu prea multe. Fii liniştită, pe fetiţe le-am trimis sus, în camerele lor. Acum, întreabă-mă mai întîi aşa: „Ai vreo poliţă de asigurare pe viaţă?" Ei?
ADELE   *(întreabă, oarecum nesigură):* Ai vreo poliţă de asigurare pe viaţă?
DURÂND NU, am avut una, dar am vîndut-o de mult, fiindcă am observat că cineva îi aşteaptă cu tot

mai multă nerăbdare scadenţa. In schimb, am o poliţă de asigurare contra incendiului! Uite aici documentul, vezi să nu-1 pierzi! Şi acum te întreb eu: Ştii cîte lumînări intră într-un funt de lumînări de şaptezeci şi cinci centime?
168
ADELE Şase lumînări. DURÂND *(arătînd spre pachetul cu lumînări):* Şi cîte sînt acolo ? ADELE Numai cinci!
DURÂND Fiindcă a şasea este foarte sus şi foarte aproape! ADELE Pentru Dumnezeu!
DURÂND *(se uită la ceas, pe care între timp l-a scos din buzunar):* Peste vreo cinci minute ea va fi ars pînă la capăt. ADELE NU !
DURÂND Ba da! Există oare altă ieşire din întunericul ăsta ? Nu!... Prin urmare, asta e!... Atîta despre afaceri. Şi acum altceva! Că domnul Durând îşi ia rămas bun de la viaţă ca un *(şopteşte)* incendiator, e destul de indiferent, dar copiii săi trebuie să ştie că el a trăit pînă în momentul acela ca un om cinstit... Ei bine, m-am născut în Franţa... dar nu era cazul s-o mărturisesc oricărei lichele!.. . Cu puţin înainte de vîrsta încorporării, m-am îndrăgostit de cea care avea să-mi fie soţie. Ca să ne putem căsători, am venit aici şi ne-am naturalizat!... Cînd a izbucnit ultimul război şi se părea că va trebui să ridic arma contra patriei mele, m-am încorporat ca franctiror împotriva nemţilor!.. . Nu am fost niciodată dezertor, aşa cum ştiai tu; maică-ta a scornit povestea asta! ADELE Mama n-a minţit niciodată!
DURÂND Iarăşi! Ca să vezi, iarăşi se scoală morţii şi se aşază de-a curmezişul între noi. Nu pot da în judecată pe cei morţi, dar îţi jur că spun adevărul! Şi acum, ascultă-mă mai departe! în ceea ce priveşte zestrea voastră, moştenirea de la mama voastră, lucrurile stau aşa: mai întîi, maică-ta a tocat, prin cheltuieli fără nici o noimă şi prin tot felul de speculaţii nesăbuite moştenirea mea, în aşa hal, încît am fost nevoit să renunţ la funcţia mea şi să deschid pensiunea asta. După aceea, o parte din averea ei a trebuit consumată pentru a vă creşte pe voi; nu se poate deci spune că s-a făcut risipă. . . Aşadar, şi învinuirea asta e neîntemeiată... ADELE NU, fiindcă mama n-a spus aşa pe patul morţii...
DURÂND Atunci maică-ta a minţit şi pe patul morţii, aşa cum a făcut toată viaţa. .. Ăsta e blestemul
163
care m-a urmărit ca o stafie! Gîndeşte-te, cît m-aţi chinuit atîţia amar de ani, cu aceste două minciuni, fără să am nici o vină! N-am vrut să sădesc nelinişte în sufletele voastre tinere şi să vă fac să vă îndoiţi de calităţile deosebite ale mamei voastre; de aceea am tăcut. Dar în tot timpul vieţii noastre comune, i-am purtat crucea; i-am dus în spate toate defectele, am luat asupra mea toate urmările greşelilor ei, şi pînă la urmă am ajuns chiar să cred că eu sînt cel vinovat. Iar ea nu s-a sfiit să vă convingă că-i lipsită de defecte, ba chiar o victimă! „Aruncă vina pe mine", spuneam de obicei, cînd intra în vreo încurcătură. Şi aşa şi făcea! Iar eu înduram! Dar cu cît îmi era mai îndatorată, cu atît mai mult mă ura; acea ură fără margini, născută din obligaţia de a arăta recunoştinţă; iar în cele din urmă, a ajuns să mă dispreţuiască, pentru a-şi întări în felul acesta iluzia că m-a păcălit! încetul cu încetul v-a învăţat şi pe voi să mă dispreţuiţi, fiindcă, slabă cum era, simţea nevoia unui sprijin! Am crezut şi am sperat că duhul răului o să dispară odată cu ea; dar răul trăieşte şi se întinde ca boala, pe cînd sămînţa binelui încetează la un moment dat să se mai dezvolte şi se prăpădeşte încetul cu încetul. Iar cînd am vrut să aduc ordine într-o serie de rînduieli anapoda ale casei, m-am izbit de obiecţii din partea voastră; cum că: „mama"... „aşa spunea mama", şi de aceea e adevărat; „aşa obişnuia să facă mama", şi de aceea e bine! Că personal nu reprezentam pentru voi decît un biet ins dacă eram bun, un caraghios dacă dădeam dovadă de sentimente alese şi un mizerabil din momentul în care v-aţi impus voi voinţa şi aţi dus casa de rîpă! ADELE Ce să spun, e nobil să acuzi un mort care nu se mai poate apăra!
DURÂND *(vorbeşte foarte repede şi exaltat):* încă n-am murit, dar poate o să mor curînd! îmi vei lua apărarea atunci ?. . . Lasă, nu-i nevoie! Dar apără-ţi surorile! Gîndeşte-te numai la fetele mele, Adele! Cu Therese să fii ca o mamă. E foarte tînără, vioaie, iute şi la bine şi la rău, necugetată, dar slabă! încearcă, dacă se poate,
170
să o măriţi cît mai curînd! Acum, acum miroase a paie arse!
ADELE Doamne fereşte-ne!
DURÂND *(bea din paharul cu apa):* Da, o să ne ferească!... Iar lui Annette să-i cauţi un post de învăţătoare. Ca să iasă în lume şi să ajungă în societate bună... Cînd o să vie banii, să-i administrezi tu. Să nu fii zgîrcită şi să le dai surorilor tale tot ce le trebuie, ca să poată face faţă în mod onorabil la cerinţele societăţii! ... Nu salva nimic în afară de hîrtiile familiei; sînt în dulapul meu, în sertarul din

mijloc. Iată cheia... Poliţa de asigurare împotriva incendiului e la tine... *(Prin tavan răzbate fum în odaie.)* în curînd totul se va termina! Peste cîteva clipe, o să se tragă clopotele la biserica Saint Francois! Promite-mi un lucru. . . Că n-o să spui niciodată surorilor tale ce-am vorbit acum. Ar însemna să le tulburi pacea sufletească pentru tot restul vieţii. *(Se aşază la masă.)* Şi încă ceva: să nu spui niciodată un cuvînt rău despre mama lor! Portretul ei e tot în dulap, n-ai ştiut asta; şi eu am dat de el într-un tîrziu; pe atunci, spiritul ei mă urmărea deja peste tot, ca o stafie! Spune-i la revedere lui Therese din partea mea şi roag-o să mă ierte! Cînd cumperi haine, nu uita să iei pentru ea ce e mai bun; ştii ce preţ mare pune pe aşa ceva, şi unde poate s-o ducă slăbiciunea ei! !. .. Lui Annette să-i spui. ..

De afară se aude un dangăt surd de clopote. Fumul e tot mai dens. Domnul Durând îşi lasă capul pe mîinile încrucişate pe masă.

ADELE Arde!. .. Arde!... Tată !. . . Ce ai ? O să arzi de viu!

Durând îşi ridică fruntea şi dă la o parte paharul de apă cu un gest semnificativ.

ADELE Ai luat... otravă!

DURÂND *(dă din cap afirmativ):* E la tine poliţa de asigurare ?.. . Spune-i lui Therese... şi lui Annette .. .

îşi lasă din nou capul pe mîini. Un nou dangăt de clopote. Zgomot şi zumzet de voci omeneşti în afara scenei.

CORTINA